

Turistisk plan för utveckling av turism i Överkalix kommun 2022-2026

11 FEBRUARI

Näringslivskontoret

Projektledare: Linnea Nilsson-Waara

Foto framsida: Från Jockfall Fishing & Activities

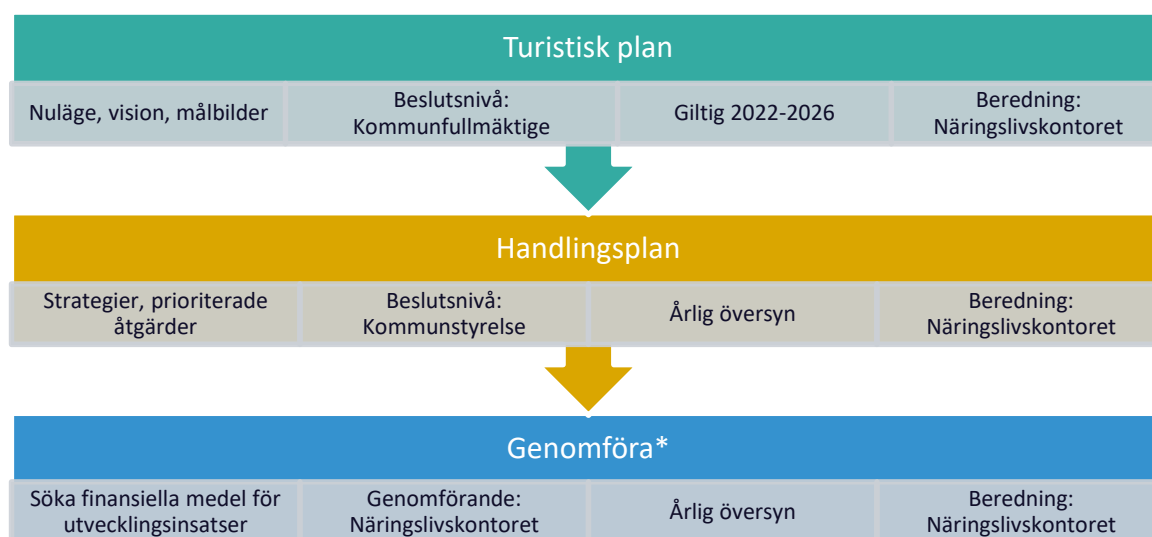
Innehållsförteckning

1. Sammanfattning	3
2. Definitioner	4-6
3. Bakgrund	
3.1 Beskrivning av besöksnäringen och naturturism i Sverige	7-8
3.1.1 Fakta om naturbaserad turism	8
3.2 Förutsättningar i Överkalix kommun	
3.2.1 Geografiska läge och naturtillgångar	8-9
3.2.2 Fakta om Överkalix kommun	10
3.2.3 Utgångsläget i Överkalix kommun (TEM)	11-12
3.2.4 Tidigare genomförda insatser	
3.2.4.1 Kartläggning av besöksnäringens behov	13
3.2.4.2 Projekt "Överkalix, platsen är utmärkt för turism"	14
3.2.5 Problembeskrivning	15
4 Processen för att ta fram den Turistiska planen	16
5 Vision, målbilder och effekter	
5.1 Vision - Var vill ni nå?	17
5.2 Målbilder	18
5.3 Effekter	19
6 Nuläge – Vart är vi idag?	20
6.1 Inventering och kartläggning	
6.1.1 Aktiviteter för naturbaserad turism	20
6.1.2 Platser för naturbaserad turism	21-22
6.1.3 Aktivitetsföretagare och föreningar inom naturbaserad turism	22
6.1.4 Sammanställning av boende i Överkalix kommun	23
6.1.5 Upplevelser, handel och service inom besöksnäringen	23
6.1.6 Evenemang	24-25
6.2 Samverkansnätverk	26
6.3 Service och värdskap	27
6.4 Kompetensförsörjning	28
7 Turistiska planens beredning	29

1. Sammanfattning

Syftet med den Turistiska planen är att peka ut riktningen för hur utvecklingen av turism med fokus på naturbaserad turism ska ske. Planen gäller under åren 2022-2026 och belyser nuläget såsom förutsättningar i kommunen, samt innehåller vision och målbilder som beskriver hur Överkalix kan bli mer kraftfull, attraktiv och konkurrenskraftig som destination och utvecklas enligt en långsiktig plan som gynnar besökaren, besöksnäringen, medborgare och kommunen. Genom att arbeta långsiktigt och konsekvent kommer Överkalix kommun att locka fler besökare, som stannar längre, återvänder, konsumerar mer och rekommenderar platsen för andra. Planen är framtagen under projektet "Överkalix, platsen är utmärkt för turism", som har ägt rum under åren 2020-2021 och bygger på dialoger, samverkan, kartläggning och inventering.

Den Turistiska planen kommer att kompletteras med en Handlingsplan som innefattar strategier och prioriterade åtgärder, vilken förväntas vara färdigställd under slutet av 2021. Därefter kommer ett genomarbetat underlag finnas för att exempelvis kunna söka finansiella medel för utvecklande av de prioriterade åtgärderna inom turism.

** Kommunens roll är att sammankalla och samordna besöksnäringen och/eller föreningsliv för att motivera, främja och skapa förutsättningar för att realisera den turismutveckling som Handlingsplanen pekar ut.*

2. Definitioner

1. Turism

United Nations World Tourism Organizations definition av turism lyder: *”Turism omfattar människors aktiviteter när de reser till och vistas på platser utanför sin vanliga omgivning för kortare tid än ett år för fritid, affärer eller andra syften.”*

Swedish Lapland Visitors Board, som är regionens (Norrbottens län samt Skellefteå och Sorsele kommun) officiella företrädare för besöksnäringen, definierar turism enligt följande: *”Turism är socialt, kulturellt och ekonomiskt fenomen som medför förflyttning av människor till länder eller platser utanför deras vanliga miljö för personliga eller affärsmässiga/professionella ändamål”.*

2. Besöksnäring

Det finns ingen enhetlig definition av vilka branscher som ingår i besöksnäringen. Enligt Nationell Naturturismstrategi¹ består näringen av *”olika sorters tjänste- och upplevelseföretag, men också av offentliga aktörer som har till uppgift att främja destinationsutveckling och turism”.*

Swedish Lapland Visitors Board beskriver att de som ingår i besöksnäringen *”omfattar aktörer i de branscher som säljer tjänster till besökare – definierat genom de branscher som ingår i nätverksekonomin. Det betyder att alla aktörer som har någon del av försäljning till kunder vars konsumtion definieras som turismkonsumtion, eller är en del av en bransch där detta gäller, kan sägas tillhöra besöksnäringen”.*

¹ [Nationell naturturismstrategi - Naturturismföretagen \(naturturismforetagen.se\)](https://naturturismforetagen.se)

I den Turistiska planen är besöksnäringen indelade i följande grupper:

- Aktivitetsföretag: som exempelvis levererar olika typer av naturupplevelser såsom samiska upplevelser, natur- och kulturvandringar, hästturer, hundspannsturer eller hyr ut kanoter eller cyklar.
- Boendeanläggningar som exempelvis en campingplats, hotell, "bo på lantgård" och stugby.
- Övriga företagare som direkt eller indirekt genererar en reseanledning för besökaren: exempelvis muséer, caféer och hantverk, samt annan handel och service.

3. Föreningar som verkar inom naturturism

I denna plan ingår idrotts- och kulturföreningar som direkt eller indirekt främjar naturturism. Exempelvis snöskoterklubbar, hembygds- och fiskeföreningar.

4. Naturturism

Naturturism är ett segment inom turism med inriktning på naturupplevelser. Det finns ingen officiell definition av begreppet naturturism. Forskare vid ETOUR rekommenderar formuleringen *"naturturism omfattar människors aktiviteter när de vistas i naturområden utanför sin vanliga omgivning"*. Vanliga former av naturturism är vandring, skidåkning, paddling och fritidsfiske. I Nationell Naturturismstrategi innefattar begreppet inte bara själva aktiviteten utomhus utan även kringaktiviteter som skapar intäkter och jobb för landsbygdens besöksnäring. *"Naturturism är förflyttad konsumtion i form av aktiviteter, boende, måltider och andra turismtjänster där själva naturupplevelsen är i centrum"*.

5. Ekoturism

Jämfört med naturturism är ekoturism ett lite mer svårdefinierat begrepp. Enligt Nationell Naturturismstrategi *beskrivs ekoturism som en delmängd av naturturism, men inte att all naturturism är ekoturism*. Begreppet definieras utifrån "The International Eco Tourism Society" definition: *"Ekoturism är ansvarsfullt resande som bidrar till skyddet av naturmiljöer och till lokalbefolkningens välbefinnande"*.

6. Gränsdragning natur- och kulturturism

Det råder en diffus gränsdragning mellan natur och kultur, eftersom de är nära sammankopplade och påverkar både varandra och besökarnas naturupplevelse. Eftersom konsumtion av kultur tillsammans med naturupplevelser genererar ekonomiska intäkter på landsbygden är kultur ett viktigt komplement till natur.

Figur 1 | Överkalix finns flertalet drivna entreprenörer som erbjuder besökaren genuina och eftertraktade upplevelser. Foto: Linnea Nilsson-Waara

3. Bakgrund

3.1 Beskrivning av besöksnäringen och naturturism i Sverige

Besöksnäringen är idag en av Sveriges basnäringar och står för en växande del av Sveriges ekonomi och sysselsättning, där den totala turismkonsumtionen har ökat kraftfullt sedan 2000-talet². Enligt Nationell naturturismstrategi sysselsätter besöksnäringen 175 000 personer i hela landet.

Intresset för Sverige och vår livsstil ökar och vi uppfattas som ett hållbart, tryggt och välfungerande land som är lätt att besöka. Ett av våra absoluta attraktionsvärden är den svenska naturen och de unika upplevelserna kopplat till den. Trots att det är främst i storstäderna som den största turistiska omsättningen har ägt rum har vår näring stor potential att skapa fler jobb och företag även på landsbygden. Viktigt att ha med sig är att entreprenörskap måste gå i balans med naturen så att vi inte hamnar i en situation där vi förstör den miljö som vi vill bo, vistas och verka i³. Svensk naturturism och ekoturism växer och får en allt större lokal betydelse för nya jobb och företag på landsbygden samtidigt som näringens företag med sina innovativa upplevelser ökar Sveriges internationella attraktion och synlighet samt lockar resenärer från hela världen där stora exportintäkter bidrar till det svenska välståndet. Svensk natur bidrar med exportintäkter på runt 30 miljarder kronor per år. Naturen spelar också en avgörande roll för svenskarnas val av resmål under sommar, vinter och årets övriga helger. Naturen är i bred bemärkelse ett avgörande skäl för var femte resa inom Sverige. Under 2016 spenderade svenska fritidsresenärer drygt 130 miljarder, vilket i så fall innebär att svensk natur bidrog med ytterligare 26 miljarder kronor årligen. Tillsammans blir det 56 miljarder kronor, som vår natur bidrar med till Sveriges besöksnäring.

² Svensk Turism, januari 2021

³ [Nationell naturturismstrategi - Naturturismföretagen \(naturturismforetagen.se\)](https://naturturismforetagen.se)

Naturturism skapar förutsättningar för att nå flera delmål i Sveriges fortsatta arbete med FN:s globala hållbarhetsmål Agenda 2030. I synnerhet målen om hållbar konsumtion och produktion, att värna ekosystem och biologisk mångfald, och bekämpa klimatförändringarna. Allt fler vill också ha det mer tillrättalagt även om vi befinner oss ute i naturen. Upplevelsen får gärna vara paketerad med fokus på hög säkerhet, bekvämlighet och erbjuda det senaste inom det specifika området. Ett "soft adventure" kan vara en friktionsfri kombination av aktivitet/upplevelser i naturen och god mat, service och komfort⁴.

3.1.1 Fakta om naturbaserad turism⁵

- Den naturbaserade turismen består av närmare 3000 aktivitets- och guideföretag som tillsammans med boenden, restauranger och uthyrningsverksamhet omfattar bortåt 10 000 företag på landsbygden.
- Företagen drivs oftast som enmans- eller familjeföretag.
- Naturturism är en av landsbygdens främsta källor till nya jobb.
- Besöksnäringen i stort har fördubblat sin omsättning sedan 2000, vilket även inneburit en stark tillväxt utanför Sveriges städer och större tätorter.
- Naturturism ses som en av landsbygdens framtidsnäringar.

3.2 Förutsättningar i Överkalix kommun

3.2.1 Geografiskt läge och naturtillgångar

Överkalix kommun har goda förutsättningar för att göra platsen mer attraktiv och hållbar, samt utveckla besöksnäringen och i synnerhet naturturism. Dess geografiska lokalisering, i nivå med norra polcirkeln, innebär än så länge pålitliga och riktiga vintrar. Sommartid ses midnattssolen. Befinner du dig i Överkalix under månaderna december till januari är tiden med dagsljus begränsad och du får uppleva midvintermörker. I kommunen finns naturtillgångarna såsom

⁴ Naturturismforetagen.se, januari 2021

⁵ [Nationell naturturismstrategi - Naturturismföretagen \(naturturismforetagen.se\)](#)

norrskan, kyla, snö, flertalet sjöar och vattendrag som erbjuder varierat fiske och har stor potential för en mängd olika vattenbaserade aktiviteter. Även älvarna Ängesån, Linaälven och Kalixälven som alla är laxbärande, berg, tystnad och ren luft gör att fundamenten redan finns.

- Outbyggda Kalixälven

Destinationen kan stoltsera med att här finns en av Sveriges fyra outbyggda älvar, Kalixälven, vars källa startar kring Sveriges högsta fjäll Kebnekaise och slingrar sig 46 mil sydost genom de norrbottniska trakterna innan den rinner ut i havet utanför Kalix. Kalixälven fick titeln Nationalälv 1993 som utgör ett oerhört viktigt skydd mot att vattenkraftverk inte får byggas längs hela älven. Älven bjuder på variationsrikt fiske efter harr, öring, sik, gädda och framför allt lax. I Jockfall finns Kalixälvens högsta tröskel med sitt mäktiga vattenfall på drygt 9 meters fallhöjd. Jockfall anses vara en av Europas bästa laxfiskeplatser. Det är inte ovanligt att sportfiskare landar laxar som väger uppemot 20 kilogram.

- Övriga friluftaktiviteter

Utöver fisket finns vacker natur som möjliggör för en rad olika friluftaktiviteter såsom vandring, paddling, cykling, skoteråkning, vattenfallsskådning och inte minst att se nordiska vilda djur såsom björn och älg. Linafallet är med sina 16 meters fallhöjd Norrbottens högsta vattenfall. Sjön Miekjärvi erbjuder attraktivt gösfiske och är Norrbottens största insjö.

- Kultur

I Överkalix kommun finns tre koncessions samebyar som alla sysslar med rennäring. Oavsett tid på året är det väldigt vanligt att se de vackra renarna. Några företag erbjuder guidade vandrings- och slädturer med sina renar. I kommunen finns flertalet intressanta besöksmål såsom en nybyggargård från 1800-talet, 6000-åriga stenåldersboplatser och en av Sveriges bäst bevarade hembygdsgårdar. Överkalixmålet, även kallad "bondska", har sina rötter i fornnordiskan och används främst av äldre personer.

3.2.2 Fakta om Överkalix kommun

- Beläget i mitten av Norrbottens landskap.
- Areal: 2792 km²
- Befolkningsmängd (2020): 3289 personer i kommunen varav cirka 2000 bor i centralorten Bränna.
- Närmsta stad är Luleå som ligger 100 km från Överkalix. Till Stockholm är det 1000 km.
- Överkalix blev egen kommun år 1644.
- Skogs- och jordbruk har utgjort arbete under historiens gång. Idag är större delen av den arbetsföra befolkningen sysselsatta inom offentlig sektor.
- Ingår, tillsammans med samtliga kommuner i Norrbottens län, Skellefteå kommun och Sorsele kommun, i destinationen Swedish Lapland. Ingår även i Heart of Lapland, som är en lokal destinationsorganisation med syfte att utveckla turism i Haparanda, Kalix, Pajala, Överkalix och Övertorneå.
- Tågstationer och flygplatser från ett flertal orter inom ca 1-2 h bil- eller bussresa.
- Trots relativt liten befolkningsmängd har Överkalix en levande detaljhandel och centrum.

Figur 2 Att få uppleva midnattssolen är något speciellt och en av många spektakulära naturtillgångar som finns i kommunen. Foto: Linnea Nilsson-Waara

3.2.3 Utgångsläget i Överkalix kommun (TEM)

TEM® 2019 beskriver Ekonomiska och sysselsättningsmässiga effekter av turismen i Överkalix kommun inklusive åren 2015-2018 (*bilaga 1*).

År 2019 uppgick den totala turismomsättningen till 68 miljoner kronor och innebar 39 årssysselsatta, främst inom restaurang och logi. Detta innebar 4,7 miljoner skatteintäkter till kommunen och 2,4 miljoner till regionen. Transport, i huvudsak drivmedel, är omsättningsmässigt den största branschen med drygt 20 miljoner kronor. Turismomsättningen för alla övernattande har ökat med 7,4 miljoner kronor 2019 jämfört med 2018, där den största ökningen mätt i antal övernattningar har skett i kategorin hotell vilket i huvudsak beror på att anläggningen under tidigare åren 2016-2018 fungerade som en invandrarförläggning.

Camping inklusive campingstugor är vanligaste kommersiella övernattningskategori och utgör 53% av samtliga kommersiella övernattningar. Övernattning i fritidshus och hos släkt/vänner svarar för 71% av samtliga övernattningar. Dagbesöken till kommunen svarar för cirka 23% av den totala turismomsättningen 2019. Av det totala antalet redovisade dagbesök uppskattas 89% som ej kommuninvånare, dvs. turister varav 80% ingår i beräkningarna.

Genomfartsresenärer svarar för drygt 23% av den totala turismomsättningen 2019.

Sammanfattningsvis är genomfartsresenärer och dagbesök omsättningsmässigt de mest betydande. Genomfartsresenären omsätter mest i branschen transport och dagsbesökaren mest i branscherna restaurang, shopping och aktivitet.

Fritidsövernattningarna genererar mest i livsmedelsbranschen. Hotellövernattningarna har de största logiintäkterna. Av totala antalet övernattningar (inkl. fritidshus, släkt/vänner) utgör 80% svenska och 20% utländska. Tittar vi enbart på kommersiella gästnätter motsvarar 62% svenska och resterande del för utländska. Bland totala antalet utländska övernattningar är 33% kommersiella och resterande hos släkt/vänner och i fritidshus. Norge är överlägset största

nationalitet av utländska kommersiella gästnätter, följt av Tyskland, Finland och Nederländerna.

Jämförelse av TEM med närliggande kommuner (2019):

Kommun	Antal invånare (2020)	Total turistisk omsättning (SEK)
Pajala kommun	5 966	174 miljoner
Övertorneå	4 217	69 miljoner
Haparanda	9 601	1.235 miljarder
Överkalix	3 289	68 miljoner
Kalix	15 812	231 miljoner
Totalt i Heart of Lapland:	38 885	1.777 miljarder

Figur 3 År 2019 uppgick den totala turismomsättningen till 68 miljoner kronor och innebar 39 årssysselsatta, främst inom restaurang och logi. Foto: Från Jockfall Fishing & Activities.

3.2.4 Tidigare genomförda insatser

3.2.4.1 Kartläggning av besöksnäringens behov

Kartläggning från år 2017, samt med komplettering från år 2020, visar att företagarna efterfrågar digital kommunikation, som kan synliggöra platsen Överkalix på fler språk än svenska. Även behov av strategisk marknadsföring, samarbete mellan kommun och besöksnäring och inom besöksnäringen, plattform för utbyte av erfarenheter, nätverk för att gemensamt gå samman för att generera paketresor och säljbara upplevelser, samt även för nystartade och småföretagare hjälp att "nå ut i bruset". Ytterligare behov är att hitta former för samverkan med olika näringar och företag, markägare, kommunen och olika myndigheter. För att fler företag ska kunna utvecklas krävs att det finns möjlighet till rekrytering av personal, samt att fler företag känner att de har energi och möjlighet att till 100 procent driva sin verksamhet. Besöksnäringen visar tydligt stora behov av att utveckla infrastruktur för att kunna bedriva turistisk verksamhet i kommunen (resa till och från, resa runt, vandring, cykling, paddling, skidåkning, fiske, snökoteråkning, samt tillgång till internet). Besöksnäringens företag inom boende och aktiviteter i kommunen är små, majoriteten har färre än ett års arbetskraft. Få företag inom besöksnäringen har en kompetensförsörjningsplan. Alla företag önskar gemensam värdsutbildning i syfte att skapa en gemensam plattform för värdskap. Denna behöver kommuniceras brett och erbjudas till besöksnäringen, handel och service, samt "alla" som kommer i kontakt med turister. Besöksnäringen efterfrågar uppmärkning av platser för turism, för att göra det enklare att starta nya företag, samt tillgång till enklare vägledning för att kunna gå från idé till handling när det gäller att starta upp en verksamhet, exempelvis vem man kan vända sig till om man har frågor. Besöksnäringen efterfrågar hållbara lösningar som gör att besökarna stannar kvar längre tid så att turisterna på ett enkelt och tryggt sätt själva hitta ut i naturen och till olika aktiviteter – detta ger signaler om att det finns mycket att göra på en ort och motiverar besökaren att stanna kvar en längre tid.

3.2.4.2 Projekt "Överkalix, platsen är utmärkt för turism"

Från 1 januari 2020 till 31 december 2021 driver Överkalix kommun projektet "Överkalix, platsen är utmärkt för turism", i denna plan även kallad "turistprojektet". Projektet har finansierats av Överkalix kommun med stöd av regionalt projektbidrag av Länsstyrelsen i Norrbotten. Tillsammans med besöksnäringen vill Överkalix kommun skapa en långsiktig och hållbar destinationsutveckling, som är internationellt konkurrenskraftig och därmed skapa ett mer attraktivt Överkalix för våra besökare, men även för de som bor och verkar inom kommunen.

Nedan följer beskrivning av turistprojektets aktiviteter, vilka sammantaget utgör underlag till den Turistiska planen och den efterföljande Handlingsplanen:

- Nulägesanalys och kartlägga besöksnäringens och föreningarnas behov.
- Infrastruktur: Inventering och kartläggning av naturområden för naturturism och det rörliga friluftslivet (platser och aktiviteter).
- Primära reseanledningar: Mötesplatser för utveckling av naturturism (workshops och intervjuer) för kommun, näringsliv och föreningar med syfte att inhämta underlag till den Turistiska planen samt skapa utveckling av turism och i synnerhet naturbaserad turism.
- Service och värdskap: Inventera möjliga plattformar för gemensam utbildning och se över struktur och innehåll i utbildningen.
- Kartläggning av företagens kompetensbehov.
- Plattform för strategisk marknadsföring (ta fram en ny hemsida; visitoverkalix.se).
- Plan för strategisk marknadsföring.
- Plattform för samverkan.

3.2.5 Problembeskrivning

Turismen i Överkalix kommunen har bra förutsättningar, men når tyvärr inte sin fulla potential när det kommer till att locka hit besökare. Kommunens många fina platser för turism samt kommunens USP:ar (Unique selling points) är outvecklade. Framst vintertid är turism nästintill obefintlig. Avsaknad av evenemang, infrastruktur för naturturism och det rörliga friluftslivet, samt vinterbaserade aktiviteter gör att turisterna, framför allt vintertid, lyser med sin frånvaro trots att naturtillgångar finns.

Besöksnäringens utmaningar i nuläget är framför allt bristande turistisk och digital infrastruktur, tillgång till transporter och kommunikation, kompetens i nationell och internationell marknadsföring, möjligheter till samverkan inom branschen samt att det finns för få entreprenörer med året runt verksamhet som också är exportmogna.

Figur 4 Detta ska föreställa en skogscykelstig. Infrastrukturen i naturen är på många ställen undermålig. Med rätt åtgärder skulle besöksmålet och aktiviteten bli mer tillgänglig och generera en helt annan upplevelse för besökaren, samt bespara naturen onödigt slitage. Foto: Linnea Nilsson-Waara

4. Processen för att ta fram den Turistiska planen

För projektet "Överkalix, platsen är utmärkt för turism" har organisationens uppbyggnad och arbetsmetoder involverat nedanstående grupper och aktiviteter, där framför allt dialog och samverkan utgör en viktig grund för framtagandet av den Turistiska planen.

- **Projektägare** är Överkalix kommun.
- **Projektgruppen** innefattar Projektledare, Turismassistent, Näringslivsstrateg, Kommunikatör och GeekTown kommunikationsbyrå.
- **Styrgruppen** innefattar Projektledare, Turismassistent, representanter från besöksnäringen, Heart of Lapland, kommunala tjänstemän och Kommunalråd. Gruppen ansvarar för att projektet genomförs utifrån projektets mål och följer budget.
- **Fokusgrupper** innefattar Projektledare, GeekTown kommunikationsbyrå och besöksnäringen, samt föreningar som under projektets gång har bistått med underlag till de övergripande arbetsområdena i projektet. Syftet med gruppen har varit att deltagarna ska kunna påverka projektet, integrera med varandra, skapa gemensamhet och dela erfarenhet, bidra med kunskap och erfarenhet till projektet (bl.a. den Turistiska planen och hemsidan visitoverkalix.se). Även enkätutskick har genomförts.
- **Referensgrupp** innefattar representanter från lokal besöksnäring (turistföretag, handel, kommersiell service, restauranger, transportföretag, föreningar), Kommunalråd, Kommundirektör, Teknisk IT-chef, Skolchef, Arbetsförmedlingen, skogsbolag m.fl.
- **Enskilda intervjuer** med besöksnäringen och föreningar inom naturturism.
- **Inventering och kartläggning** av besöksvärda naturområden avseende aktiviteter och platser.
- **Omvärldsanalys:** Inventering av olika turismstrategier, både på regional och nationell nivå.

5. Vision, målbilder och effekter

5.1 Vision - Var vill vi nå?

”Överkalix – Platsen är utmärkt för turism året runt med genuina och attraktiva upplevelser som präglas av ett hjärtligt värdskap.”

I visionen finns några ord som betyder mycket för var vi vill nå med turism i Överkalix:

Turism året runt: Överkalix ska bli den självklara destinationen för besökare som vill uppleva natur och kultur oavsett årstid. En kontinuerlig turistisk ström förser besöksnäringen med arbetstillfällen och inkomster under hela året. Detta möjliggör för ökad trygghet, långsiktighet och starka företag med kraft att växa.

Genuina och attraktiva upplevelser: Överkalix har ett varierat utbud av naturtillgångar och möjliga aktiviteter som besökare kan ägna sig åt. Vi lyfter det genuina och jordnära som finns i Överkalix på ett lättillgängligt sätt. Det vi gör till vardags är för andra människor exklusivt.

Hjärtligt värdskap: Med hjärtat på rätt ställe. Vi är nyfikna på människor. Vi förstår vikten av samsyn på värdskap, både internt och gentemot besökare. Vårt mål är att alltid överträffa gästens förväntningar och erbjuda det lilla extra.

5.2 Målbilder

ATTRAKTIVA OCH TILLGÄNGLIGA BESÖKSMÅL:

1. Överkalix ska ha ett rikt och varierat utbud av besöksmål och aktiviteter som är attraktiva och lättillgängliga för besökaren.

KOMMUNIKATION:

2. I Överkalix är det enkelt att hitta information och få kännedom om vad som finns att göra, var man kan bo, handla och äta.

VÄRDSKAP:

3. Besökare som kommer till Överkalix ska mötas av ett hjärtligt värdskap, känna sig välkomna, vilja återvända och rekommenderar platsen för sin omgivning.

SAMVERKAN:

4. Olika aktörer inom kommunen och regionalt samverkar och tar gemensamt ansvar för att utveckla besöksnäringen i Överkalix.

EKONOMI:

5. Turismen bidrar till att öka omsättningen för besöksnäringen, handel- och serviceföretag.

5.3 Effekter

Den turistiska satsningen i Överkalix kommun ska leda till:

Direkta effekter

- Ett väsentlig ökat antal kommersiella övernattningar. Mätning och uppföljning sker via den årliga beläggingsstatistiken från SCB.
- Öka antalet sysselsatta i besöksnäringen. Mätning och uppföljning sker via TEM-undersökning.
- Öka antalet entreprenörer i besöksnäringen. Mätning sker via Svenskt Näringslivs undersökning.
- Öka den turistiska omsättningen. Mätning sker via TEM-undersökning.
- Generera fler nöjda företagare och besökare. Mätning sker via Nöjdföretagarindex (NFI) och Nöjdgästindex (NGI).

Indirekta effekter

- Öka skatteintäkterna till kommunen. Mätning sker via SCB.
- Öka inflyttningen till kommunen. Mätning sker via SCB.

Uppföljning av effekterna sker årligen.

6. Nuläge – vart är vi idag?

Aktiviteter och platser för naturturism är identifierade genom turistprojektets ("Överkalix, platsen är utmärkt för turism") fokus-, styr- och referensgrupp, samt genom dialog med besöksnäringen och föreningar. Till Handlingsplanen, som är under framtagande, finns en bilaga som detaljerat beskriver inventerade plaster och aktiviteter, samt dess utvecklingsbehov. Denna beräknas vara färdigställd i slutet av 2021. Notera att de identifierade platser och aktiviteter i denna plan kan komma att justeras i Handlingsplanen utifrån hur inventeringen fortskrider. Att säkerställa geografiska områden för turism och i synnerhet naturbaserad turism i kommunens översikts- och detaljplaner är något som bör utredas i samband med de satsningar man väljer att genomföra utifrån vad som framkommer i Handlingsplanen.

6.1 Inventering och kartläggning

6.1.1 Aktiviteter för naturbaserad turism	
Vinter	Sommar
Cykling	Bad (Garbinsudden, Gyljen, Vallsjärv, Lansjärv)
Hundspann	Cykling
Hästturer (guidade)	Fiske (från båt och land efter olika fiskarter)
Jakt	Hästturer (guidade)
Längdskidåkning	Jakt
Norrskensskådning	Jordgubbsplockning
Pimpla (isfiske i Miekojärvi, Metträsket, Rivojärvi)	Norrskensskådning (hösten)
Skridskoåkning	Paddling
Snöskoteråkning	Vandring
Vandring med eller utan snöskor	Vattenfallsskådning
"Vintercampa"	Terränglöpning

6.1.2 Platser för naturbaserad turism

Vinter	Sommar
Grelsbyberget	Brännaberget
Gårdsbesök (hantverk, djur, lokalproducerat) <ul style="list-style-type: none"> - Arctic Moose farm - Cederings lamm - Jakobgården - Kaatis renar 	Gårdsbesök (hantverk, djur, lokalproducerat) <ul style="list-style-type: none"> - Arctic Moose farm - Cederings lamm - Jakobgården - Kaatis renar
Jockfall	Bönälvens kulturstig
Laxforsbergets naturreservat	Dirivaara-stenen
Malungsberget	Grelsbyberget
Metträsket (pimpla, grillplats)	Gyljen (bad, vandring, stenåldersboplatz)
Polcirkeln rastplats Ö. Vinnäset och E10:an	Jockfall
Rikti-Dokkas	Kugerbäckens forsränna
Rudjärvbergets naturreservat	Lansjärv med omnejd (bad, fiske, grillplatser)
Strandpromenaden	Laxforsberget naturreservat
Storlappberget	Martingården (hembygdsgård)
Tallviksavan	Malungsbergets naturreservat
Vännäsberget	Metträsket
	Märkbergen naturreservat (gammelskog)
	Polcirkeln rastplats Ö. Vinnäset och E10:an
	Rikti-Dokkas
	Rivojärvi (inplanterad fisk)
	Rudjärvbergets naturreservat
	Sanningslandets naturrastplats
	Sjöar för gösfiske (Allsjärv, Djupträsket,
	Skridfinnarleden
	Skogshuggarkojorna utanför Jockfall
	Strandpromenaden
	Svartbergets naturreservat
	Tallviksavan
	Tjärnar: Björklandstjärn och Nordantjärn
	Vaimisbergets naturreservat
	Vallsjärv (fiske, bad)
	Vännäsberget (vandring)

Älvarna: Bönälven, Kalixälven, Ängesån, Linaälven

6.1.3 Aktivitetsföretagare och föreningar inom naturbaserad turism

Aktör	Beskrivning
Ansvars Polcirkeln FVO	Fiske längs del av Kalixälven (Lill-Iron till Vinnäset)
Arctic Moose farm	Älgfarmen, enklare servering
Blueberry Lodge – Nature	<i>Naturbaserade aktiviteter och boende (ej aktivt – under uppstart)</i>
Brukets byaförening i Gyljen	Skidspår och vandringsled
Cederings hästar	Guidade turer med häst och vagn/släde
Cederings lamm	Lokalproducerat, hantverk, får
Explore Jockfall	Guidade turer inom paddling, vandring, cykling, övernattnig
Grand Arctic Resort	Explore the North. Aktivitetsföretag naturturism. Logi, mat, guidning.
Grelsby-Brännas byalag	Fiskeområde Stråkan till Råktforsen. Djupträsket och Grundträsket.
Jakobgården	Lokalproducerat, hantverk, får, boende
Jockfall Fishing & Activities	Enskilda och paketerade turer, boende, restaurang, fiskeshop,
Jocks byamän samfällighetsf.	Fiskeområde 3 km nedströms och 9 km uppströms Jockfallet
Kaatis renar	Guidade turer med renar, gårdsbutik, enklare fika
Kypasjärvi skotercafé (Folkets hus)	Café med enklare mat och fika, främst under skotersäsongen men också vissa tillfällen sommartid
Lavas Forest Retreat	<i>Naturbaserade aktiviteter och boende (ej aktivt)</i>
Miekojärvi	Gösfiske i sjön Miekojärvi, ffa. sommartid med båt
Norrskents skoterklubb	Skoterleder och fiske i Rivojärvi
Raabgården	Jaktkort, uthyrning kanot och boende
Rödups Samfällighet	Fiskeområde från Vinnäset till Stråkan
Sanningslandets FVO	Fiske i Bönälven, Skrövån, Inre och Yttre Lansjärv, Naisjärv, Lansån och alla tjärnar upp till Linafallet, samt flertalet bäckar.
Svartbyns byaförening	Skidspår i Svartbyn, elbelyst 3 km
Vallsjärvs byaförening	Fiske och bad
Wilhelm's skinnhandskar	Skinprodukter, hantverk
Ängeså FVO	Fiskeområde 6 mil från någon km uppströms Linaälven längs med
Överkalix camping	Uthyrning kanoter, boende, bad, minigolf
Överkalix Hembygds-gille	Martingården - hembygds-gård
Överkalix snöskoterklubb	Skoterleder

6.1.4 Sammanställning av boende i Överkalix kommun

Allsåklubben Lodge	Tallhedsgården i Lansjärv (<i>ej aktivt***</i>)	Raabgården
Blueberry Lodge (<i>ej aktivt*</i>)	Lansjärv Folkets hus	Snickersgården
Cabin Miekjärvi	Lansån Guesthouse	Villa Sisu
Hembackens stugoir	Lavas Forest Retreat (<i>ej aktivt****</i>)	Villa sjö
Förryttargården	Laxen lägenhetshotell	Prästgården (GAR)
Grand Arctic Resort (GAR**)	Långvillegården	Överkalix camping (GAR)
Jakobgården	Mek och maskinförvaltning	
Jockfall Fishing & Activities	Nilles bar och camping	

* Blueberry Lodge är under uppstart och förväntas kunna erbjuda guidade naturbaserade aktiviteter och logi. Beräknad start 2022 eller 2023.

** Grand Arctic Resort ("hotellet") innefattar även Prästgården och Överkalix camping.

*** I Lansjärv finns en camping som i dagsläget ej är aktiv på grund av pandemin. Campingen håller på att renoveras och ska ställas i ordning.

****Lavas Forest Retreat erbjuder logi, guidade och självguidade naturbaserade aktiviteter, samt måltider i fantastisk vildmarksmiljö. Just nu är verksamheten pausad.

6.1.5 Upplevelser, handel och service inom besöksnäringen som genererar en reseanledning och/eller ingår i besökarens utflykter

Allsåklubben Lodge	Dans på loge, evenemang, camping och stugor, båtuthyrning
Brännaberget	Utsikt, restaurang, musikunderhållning, loppis m.m.
Brännvalls café	Anrikt café från 1950-talet
Bränna centrum	Diverse handel och tjänster i mysig miljö från 60-talet
E10:an baren i Lansjärv	Livsmedel, drivmedel, restaurang, souvenirer, Trafikverkets rastplats
Holgers traktormuséum	Traktorer, jordbruksredskap, MC, kameror, telefoner m.m.
Innatbackens Örtagård	I Rödupp
Polcirkelbär	Jordgubbsplockning i Rödupp, samt KRAV-certifierade vinbär
Seth Engström	Kvalitetskläder inom mode
Vippabackens servering	Välkänd restaurang och rastplats med souvenirer, slöjd och antikt

6.1.6 Evenemang

Namn	Arrangör	Beskrivning
Arctic Circle Dog Show	Norra Norrbottens kennelklubb	Nationell hundutställning
Hantverksveckan i Överkalix	Överkalix kulturförening (men har genom åren varit olika arrangörer)	Hantverksutställare som samlas på Folkets hus under sensommaren
Harrens dag	Kalix Älvs ekonomiska förening tillsammans med lokala byaföreningar. Plats för evenemanget är i Jockfall.	Fisketävling efter harr. Evenemanget äger rum på flera platser (utspridda i olika kommuner) samtidigt och är i sig en egen tävling, men ingår också i en totaltävling
Lansjärvdagarna	Lansjärv Folkets Hus förening & ABF Norr, Överkalix	Musik, fikaförsäljning, fotoutställning, konstutställning och en utställning med tema "Vi minns Lansjärv IF", lotteri och frågesport m.m.
Midsummer meet	Ratpack Cruisers i samverkan med Studieförbundet Norrbotten	Bilutställning, cruising, musik m.m.
Mikaelimarknaden	Har varit olika arrangörer såsom Svensk Handel, Överkalix IF, Studieförbundet Vuxenskolan	Höstmarknad. Anordnas första helgen efter Mikaelidagen, alltså sista veckan i september eller första veckan i oktober
Nationalälvens dag	Jockfall Fishing & Activities. Arrangeras vanligen i 5 kommuner och på 29 platser.	En årlig återkommande hyllning till de fria livgivande vattnen. Längs hela Torneälven, Kalixälven, Piteälven och Vindelälven anordnas aktiviteter med inslag från t.ex. författare, båttillverkare, konstnärer, fotografer, biologer och alla som känner betydelsen av det genuina i en levande älv. Firas alltid den 3:e lördagen i augusti. Inrättades 1996.

		https://alvraddarna.se/nyheter/nationalalvdagen-den-tredje-lordagen-i-augusti/
Rock i Jock	Jockfall Fishing & Activities	Musikunderhållning under Nationalälvens dag
Polcirkellaxen	Ansvar Polcirkeln FVO tillsammans med Jockfall Fishing & Activities	Fisketävling från båt och land där den som får största laxen vinner tävlingen
Överkalix sommarmarknad	Överkalix kommun	Sommarmarknad med utställare/knallare och diverse aktiviteter. Arrangeras tredje helgen i juli

Evenemang: Definieras som en större tillställning som arrangeras under en kortvarig period, det vill säga utanför din löpande verksamhet. Exempel på evenemang är större marknader och fisketävlingar, konserter och festivaler som genererar inresande besökare och utgör vanligtvis en reseanledning.

Figur 5 Lapland Arctic Ultra är ett långt vinterlopp som har stor potential att sätta Överkalix på kartan som vinterdestination. Foto: Håkan Stenlund

6.2 Samverkansnätverk

Efterfrågan på ett nätverk bland besöksnäringens företagarna finns. Under våren 2021 har företagarna på eget initiativ startat upp ett samverkansnätverk. Nätverket är till för alla som vill vara delaktiga i Överkalix besöksnäring, exempelvis företagare, engagerad ortsbo och hemvändare som vill samverka och samarbeta för utveckling som gynnar besöksnäringen i Överkalix kommun.

- Överkalix kommuns roll i nätverket?

Överkalix kommun ska verka för att vara en stöttande funktion till samverkansnätverket med syfte att utveckla besöksnäringen i Överkalix. Det kan exempelvis röra sig om:

- Sakkunnig hjälp inom turism/näringslivsfrågor från kommunens tjänstemän
- Utgöra en smidig kontaktväg mellan besöksnäringen och kommunen
- Samordna och erbjuda utbildningar med syfte att stärka besöksnäringen
- Bistå med vägledning vid exempelvis bidragsansökningar för utveckling av besöksnäringen och turism
- Inte minst vara lyhörd för besöksnäringens behov inom den ram som kommunen kan bistå med hjälp

- Hur fungerar nätverket?

Fysiska träffar: Nätverket planerar att ses några gånger per år där träffarna samordnas av besöksnäringen. Målet är att dessa träffar förläggs hos olika företagare runt om i kommunen.

Rekrytering och kommunikation: Sker via Facebook-sidan "Överkalix besöksnäring", vilken administreras och drivs av besöksnäringen. Överkalix kommun kan bistå med att sprida information om att nätverket finns via sina kommunikationskanaler såsom brevutskick, annonsering lokalt och genom verbal marknadsföring.

6.3 Service och värdskap

Efterfrågan på en gemensam utbildning inom service och värdskap finns hos besöksnäringföretagarna. Ett gott värdskap stärker servicearbetet och ökar besöksmåls attraktivitet, samt ökar sannolikheten för att turister kommer åter till kommunen. Utbildningen ska också bidra till att öka kännedomen bland besöksnäringen om vilka besöksmål, aktiviteter och företagare som finns inom kommunen, för att på så sätt kunna rekommendera varandra och bistå turisterna med god service för att göra vistelsen än mer innehålls- och upplevelserik. Swedish Lapland har år 2018 genomfört en värdskaputbildning med hjälp av "Värdskap Sverige", vilken var väldigt passande för besöksnäringen i regionen. Målet är att besöksnäringen och alla som på något sätt kommer i kontakt med turister ska genomgå en service- och värdskaputbildning som ska vara attraktiv, enkel att erbjuda och finnas lättillgänglig både för nyetablerade företagare och de mer etablerade företagare som inte har genomgått utbildningen. Ett utbildningskoncept med så kallade "värdsaps-coacher" kan vara ett bra sätt för att bygga upp en hållbar och lättillgänglig värdsapskompetens för besöksnäringen i kommunen.

Figur 6 Ett gott värdskap stärker servicearbetet och ökar besöksmåls attraktivitet, samt ökar sannolikheten för att turister kommer åter till kommunen. Foto: Linnea Nilsson-Waara

6.4 Kompetensförsörjning

Definitionen av kompetensförsörjning är att kort- men framför allt långsiktigt säkerställa att företaget har tillgång till personal med rätt kompetens. Processen omfattar analys av kompetensbehov, utbildning och rekrytering.

Vilka företag som har behov av kompetensförsörjning har kartlagts inom ett kompetensutvecklingsprojekt, Den Goda Kommunen, som startade 2019 och pågår fram till 31 december 2021. Samtliga företag i kommunen inbjöds att delta och av dessa var det endast 13 företagare som anmälde sig. Av dessa kan fyra räknas till besöksnäringen varav endast ett är ett turistföretag.

I Överkalix kommun är det väldigt få besöksnäringföretag inom aktiviteter och boende som bedriver sin verksamhet året runt. Av dessa är det ytterligare väldigt få som har anställd personal och ingen har anställd personal året runt. Entreprenörer inom besöksnäringen, alltså även företag inom handel och tjänstesektor som direkt eller indirekt kan kopplas till besökarens upplevelser eller reseanledning är också mestadels små företag utan fasta anställda. Kompetensförsörjningen är en viktig del i den framtida utvecklingen. För att kunna jobba med kompetensförsörjningen behövs företag som är i behov av kompetent personal.

Effekten av arbetet med den Turistiska planen under de kommande åren är att öka behovet av kompetensförsörjning.

7. Den Turistiska planens beredning

Återkoppling på den Turistiska planen har inhämtats från turistprojektets projektgrupp, styrgrupp och referensgrupp (se sid 16 för information om vilka som ingår i respektive grupp). Utifrån rådande pandemi har inga fysiska möten/träffar kunnat genomföras, utan har i stället fokuserat på digitala möten och mailutskick. Planen har för de två förstnämnda grupperna beretts under digitala möten och genom mailkorrespondens. I referensgruppen har 65 mottagare erhållit ett utskick med information om att återkoppla via e-post och/eller telefonsamtal till projektledaren. Feedback har inkommit och utgjort underlag till revidering och således slutlig version av den Turistiska planen.